

GROTE SCHADE VOOR WATERKWALITEIT EN -VEILIGHEID

MUIZENPLAAG GEEN

Tekst Sander Peters | Beeld Istockphoto

De grootschalige muizenplaag in Noord-Nederland raakt boeren in hun portemonnee. Maar ook de waterschappen lijden schade. Of de boeren nu niets doen of de muizen actief bestrijden: zeker is dat de waterkwaliteit en de waterveiligheid er op achteruit gaan. “We moeten hier van leren; een *early warning system* is essentieel voor de toekomst.”

Het zijn schokkende beelden. Op satellietfoto’s van de provincie Friesland op *groenmonitor.nl* zien we tussen de grote stukken sappig groen grasland enorme bruine kale vlekken. En het ergste is: de oppervlakte van die prairie – want daar lijkt het op – groeit razendsnel. In drie maanden tijd zijn de bruine plekken qua oppervlakte zo’n beetje vertienvoudigd.

“Wat we daar zien, is de schade die de muizen momenteel aanrichten op het boerenland in de noordelijke regio’s van ons land”, vertelt Jan Roelsma van Wetterskip Fryslân. “Ze zaten vooral in de droge veengebieden, wat een prima plek is voor muizen om zich te vestigen. Maar nu die gebieden kaal zijn en de muizen zich volgevreten hebben, trekken ze ook naar de nattere kleigebieden. Dat is nieuw. En geen goed nieuws. Deze plaag is inderdaad geen kattenpis. De economische schade was anderhalve maand geleden 80 miljoen en wordt inmiddels door de boeren geschat op 100 miljoen euro.”

NUTRIËNTEN

Ja, Roelsma heeft te doen met de boeren die deze schade maar moeten zien te overleven. Misschien is *verhalen* een optie. Maar op wie of wat? Daarover is het laatste woord nog niet gesproken. En ja, Roelsma weet ook dat het continue geknaag van de muizen aan dijken en

A

KATTENPIS

kades direct raakt aan de waterveiligheid in deze laaggelegen regio. Vooral de kades langs sloten, vaarten en meren in Zuid-West-Friesland dragen inmiddels overduidelijk de sporen van de plaag.

Maar wat hem als adviseur waterkwaliteit bij het Friese Waterschap toch vooral interesseert én zorgen baart, is de invloed van de muizenplaag op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. "Doordat de grasmat kaal gevreten is, houdt de bovenlaag van de grond de nutriënten – meststoffen – niet goed vast. En dus spoelen deze makkelijker uit naar het grond- en oppervlaktewater."

GEDULD

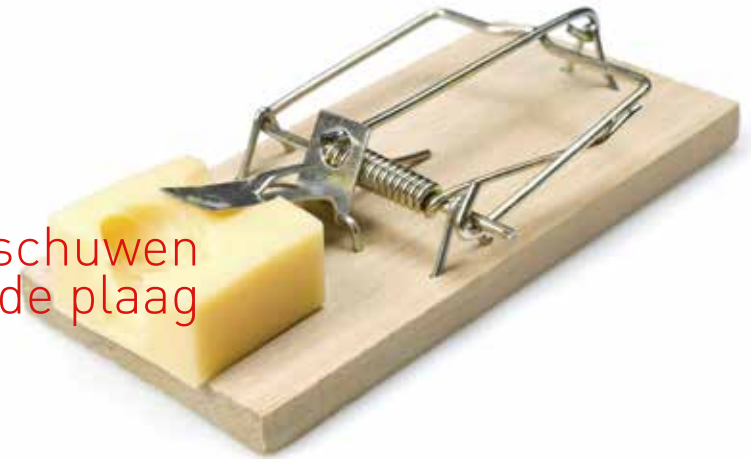
De muizen hebben zich niet alleen te goed gedaan aan het gras, ook hebben ze ondergronds enorme gangenstelsels gegraven. "Dat hebben ze kunstig gedaan, echt, het is prachtig om te zien. Maar ook hiervoor geldt: het is funest voor de waterkwaliteit, want de nutriënten die al slecht vastgehouden worden vanwege de kaalgevreten graslanden, stromen hierdoor nog sneller door naar diepere grondlagen."

Bijkomend probleem is dat nu langzamerhand de tijd aanbreekt dat boeren voor de eerste keer dit jaar de mest gaan uitrijden. Roelsma legt uit dat het waterschap driftig overleg voert met LTO en andere landbouworganisaties om de boeren ervan te weerhouden dat te doen.

"Gelukkig doen ze het nu nog niet op grote schaal, maar het geduld raakt een keer op, dat snap ik ook wel." Inmiddels meet Wetterskip Fryslân lokaal al sterk verhoogde concentraties nutriënten – met name stikstof – soms zelfs tot twee keer de normale hoeveelheid. "Als de boeren toch massaal besluiten te gaan bemesten, stijgt die verhoogde concentratie nog eens. Met alle gevolgen vandien. Ja, dat zouden ook gevolgen kunnen zijn voor toerisme en recreatie, want verhoogde algengroei in de zomer is een van de mogelijke consequenties." >

De muizen hebben zich niet alleen te goed gedaan aan het gras, ook hebben ze ondergronds enorme gangenstelsels gegraven

Sommige deskundigen waarschuwen zelfs voor een terugkeer van de plaag in het najaar

Ander agendapunt tijdens het overleg met LTO is de aanpak van de muizenplaag.

“In principe stort iedere muizenplaag vanzelf weer in, omdat de kolonie op een bepaald moment minder vitaal wordt door ziektes en minder voedselvoorraden. Maar zover is het nog niet, hebben onderzoeken uitgewezen.”

De muizen blaken nog van gezondheid, wijst sectie uit. Sommige deskundigen waarschuwen zelfs voor een terugkeer van de plaag in het najaar, aangezien de gemiddelde lengte van de teelballen van de mannetjes sinds medio februari toenam van 2,5 millimeter tot meer dan 5 millimeter nu. Dit wijst erop dat de dieren weer bijna klaar zijn voor reproductie. “We zijn met LTO in gesprek om te voorkomen dat boeren nu op eigen houtje de muizen gaan bestrijden. Want vrijwel alle manieren om dat te doen, leveren schade op voor de waterkwaliteit.”

ZORGELIJK

“Boeren kunnen het land onder water zetten, dat is nu al redelijk populair”, aldus Roelsma. “Daarmee verdrink je de muizen, maar zorg je er ook voor dat nutriënten makkelijker uitspoelen naar het oppervlaktewater. Vergassen of gif verspreiden over het land is nu nog helemaal niet aan de orde, en LTO zegt ook dat dit niet gaat gebeuren, goddank. Dat zou echt heel zorgelijk zijn.”

“Een innovatieve manier is een bepaalde vorm van kunstmest gebruiken, die een nare geur oplevert voor de muizen. Nadeel is dat dit zwavelstikstof bevat en dat de muizen niet sterven maar verkassen. Als boeren al hiertoe besluiten, moeten ze het slim inzetten, dus als er jongen zijn. In april of mei. Dan verlaten de ouders de jongen en sterft de kolonie uit. Het effect van deze methode op de waterkwaliteit, door eventuele uitspoeling van deze meststof, is echter nog onduidelijk.”

DWEILEN

Nóg een knelpunt: doordat de weilanden zijn kaalgevreten, kunnen boeren dit seizoen minder gras maaien. Normaal gesproken voeren veeboeren vijf maaibeurten – zogenoemde

snedes – in een jaar uit. Ze mogen daarom ook vijf keer mest uitrijden. Roelsma vraagt zich af wat er gebeurt met de mest die overblijft als de boeren dit jaar maar twee of drie snedes kunnen uitvoeren. “In het beste scenario gaan ze mest die overblijft, verhandelen. Dat mag. Maar wat veel makkelijker is, en kosteloos, is de mest gewoon toch uitrijden op je eigen land. In dat geval zijn wij als waterschap aan het dweilen met de kraan open, want dan komen er veel meer nutriënten in de grond dan het gewas kan opnemen.”

EARLY WARNING

Duidelijk is dat er geen perfecte oplossing bestaat; het is eigenlijk kiezen uit twee kwaden. “De schade ligt bij de boeren of bij het waterschap, zo simpel is het eigenlijk”, schetst Roelsma.

Tot zover de situatie op korte termijn. Voor de verdere toekomst is er meer positief nieuws te melden. Roelsma vertelt dat een projectgroep – bestaande uit vertegenwoordigers van provincie, waterschap, Faunafonds, land- en tuinbouworganisaties, het ministerie van Economische Zaken en gemeenten - momenteel onderzoek doet naar een preventieve aanpak van dit soort plagen.

“Hoe ontstaat zo’n plaag? Welke signalen wijzen al in een vroeg stadium op een probleem? Een zachte winter, een warme droge zomer, dat soort dingen. Maar ook satellietbeelden kunnen behulpzaam zijn. Als we de bouwstenen van een plaag in beeld hebben, kunnen we tijdig handelen. Door een *early warning system* hoeft de schade voor boeren en voor de waterkwaliteit niet zo groot te zijn als nu het geval is.” |

Meer weten over de muizenplaag en de waterveiligheid?

In opdracht van de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (Stowa) en het Wetterskip Fryslân werd een korte videoproductie gemaakt. Deze is te bekijken via de QR-code. Of kijk op Youtube (zoektermen: muizenplaag – stowa)

